
Funded
by the European Union

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

**Projekat o oduzimanju imovinske koristi stečene krivičnim delom u Srbiji
CAR SERBIA**

**PROJEKAT O ODUZIMANJU IMOVINSKE KORISTI STEČENE
KRIVIČNIM DELOM U SRBIJI (CAR)**

**TEHNIČKI IZVEŠTAJ:
ISTRAŽIVANJE O STAVU GRAĐANA - PERCEPCIJA PRIMENE ZAKONA
O ODUZIMANJU IMOVINE PROISTEKLE IZ KRIVIČNOG DELA**

September 2011. godine

Percepcija primene Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela

Izveštaj iz istraživanja

Istraživanje izveo:

Za sve dodatne informacije obratiti se:
Corruption and Money Laundering Unit
Economic Crime Division/DISAC
Directorate of Co-operation - DG-HL, Council of
Europe
F-67075 Strasbourg Cedex FRANCE
Tel: +33 388 41 29 76/Fax +33 390 21 56 50
Email: lado.lalicic@coe.int
Web: www.coe.int/economiccrime

Ovaj dokument je sačinjen uz finansijsku pomoć Evropske unije. Stavovi koji su u njemu izraženi ni na koji način ne odražavaju zvanično mišljenje Evropske unije i Savjeta Evrope.

Septembar 2011. godine

Sadržaj:

1. Uvod
2. Metodologija
3. Opis uzorka
4. Gde se i kako građani Srbije informišu?
5. Prepoznatljivost Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom
6. Prepoznatljivost primene Zakona – konkretni slučajevi oduzimanja imovine stečene krivičnim delom
7. Percepcija dostignuća Zakona
8. Razlozi za donošenje Zakona o oduzimanju imovine stečene kriminalnim delom
9. Dometi Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom
10. Poverenje u pravosudne institucije
11. Percepcija Direkcije za upravljanje oduzetom imovinom
12. Percepcija upravljanja oduzetom imovinom
13. Zaključak

Uvod

U poslednje dve decenije, počevši od raspada Jugoslavije i ratnih devedesetih godina, Srbija se suočila sa problemom organizovanog kriminala koji se manifestovao kroz različite načine bogaćenja pojedinaca u društvu koje je generalno postajalo sve siromašnije. Nedostatak odgovarajućih zakonskih rešenja kojima bi se uticalo na prevenciju kriminala kao i na odgovarajuću sankciju onih koji su se obogatili bavljenjem istim, je bio jedan od velikih izazova koji je postavljen pred demokratske institucije Republike Srbije.

Odgovor na ovaj izazov je stigao u vidu Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom iz 2009. godine koji je za dve godine svoje primene doveo do popune budžeta Republike Srbije sa otprilike 300 miliona evra proisteklih iz prodaje imovine sumnjivog porekla.

Međutim, pojedine odredbe ovog Zakona, kao i sam početak njegove primene, su pokrenuli pitanja o ustavnosti ovog Zakona, njegovoj kompatibilnosti sa odgovarajućim međunarodnim normama, a među laicima i o samoj „pravičnosti“ Zakona.

Zakonska odredba koja je izazvala najviše nedoumica i rasprava u stručnoj javnosti ali i među građanima, jeste ona koja se odnosi na činjenicu da tužilac može već u momentu pravnosnažnosti optužnice pokrenuti postupak za trajno oduzimanje imovine koja je u vlasništvu optuženog. Osim toga, postavlja se pitanje i o nameni i raspodeli sredstava dobijenih na ovaj način, kao i o institucijama koje će biti direktno nadležne za sprovođenje zakonskih rešenja. U poslednje vreme, ovaj Zakon je postao i česta tema kampanja u kojima ga političari koriste baratajući i sa ciframa do dve milijarde evra koje se njegovom primenom mogu sliti u državni budžet, bez obaziranja na to što se u većini aktuelnih krivičnih postupaka radi o merama privremenog a ne trajnog oduzimanja imovine.

Svrha ovog istraživačkog projekta jeste da se percepcija ovog Zakona, njegova primena, potencijalni dometi i institucije koje stoje iza njega podvrgnu sudu prosečnog građanina Srbije.

Metodologija

Istraživanje o stavu građana prema Zakonu o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1181 ispitanika sa teritorije cele republike Srbije bez Kosova i Metohije. Osnovni istraživački instrument korišćen prilikom sprovođenja ovog istraživanja je bio upitnik sastavljen od 61 pitanja, delom zatvorenih, delom otvorenih, koja su usaglašena sa naručiocem posla.

Intervjuisanje građana je sprovedeno tehnikom „licem u lice“, direktnim kontaktom sa ispitanikom. Prilikom obuke intervjuera, instruktori su insistirali na sprovođenju i poštovanju dva veoma važna pravila koja pored samog uzorka značajno utiču na reprezentativnost istraživanja – poštovanje koraka i pravila prvog rođendana. Poštovanjem koraka je obezbeđena sveobuhvatana pokrivenost kompletnog istraživačkog punkta od strane anketara, dok je pravilom prvog rođendana isključena mogućnost da na upitnik odgovaraju samo oni građani koji prvi otvore vrata domaćinstva anketaru. Naime, od anketara je zahtevano da u sklopu domaćinstva anketira osobu stariju od 18 godina kojoj je prvoj rođendan u odnosu na dan posete. Na ovaj način je obezbeđena i polna i obrazovna reprezentativnost ispitanika.

Opis uzorka

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja, ovim istraživanjem smo obuhvatili sledeće kategorije ispitanika:

Polna struktura: 50% žena i 50% muškaraca;

Starosna struktura: od 18 do 29 godina – 19% ispitanika, od 30 do 39 godina – 19% ispitanika, od 40 do 49 godina 18% ispitanika, od 50 do 59 godina 19% ispitanika, preko 60 godina 25% ispitanika.

Obrazovna struktura: Osnovna škola i manje 19% ispitanika, škole za radnička zanimanja 13% ispitanika, srednja škola IV stepen 42% ispitanika, viša škola 7% ispitanika, visoka škola 15% ispitanika i student/učenik 4% ispitanika.

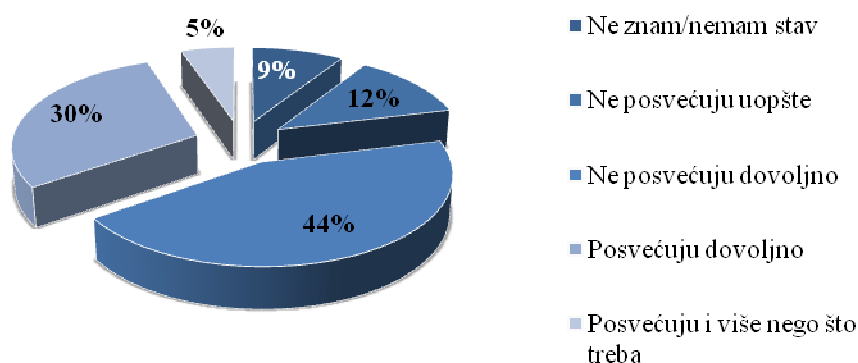
Prosečni prihodi domaćinstva po članu domaćinstva: do 10 000 dinara 28% ispitanika, od 10 000 do 20 000 dinara 30% ispitanika, 20 000 do 40 000 dinara 21% ispitanika, 40 000 do 60 000 dinara 5% ispitanika, preko 60 000 dinara 2% ispitanika, dok 14% ispitanika nije htelo da odgovori na ovo pitanje.

Gde se i kako građani Srbije informišu?

Letimičnim pregledom dnevnih novina ili informativnih emisija na srpskim TV stanicama, prosečni građanin može steći utisak da je jedna od ključnih medijskih tema u Srbiji kriminal, te da samim tim i građani moraju biti zadovoljni količinom dobijenih informacija o kriminalu koji sa kojim se suočava srpsko društvo.

Grafikon 1.

Da li smatrate da mediji posvećuju dovoljno pažnje borbi protiv organizovanog kriminala?

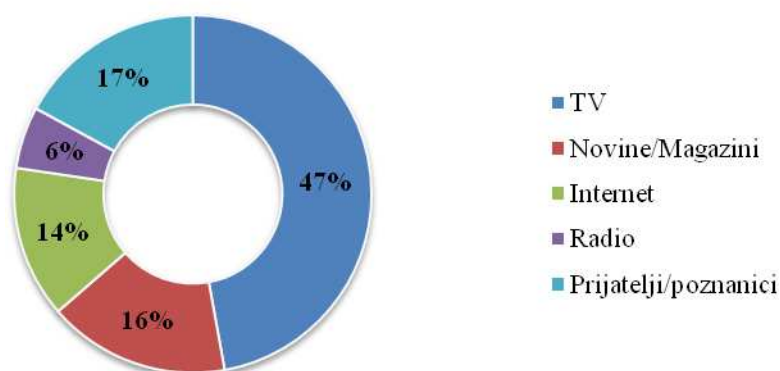

Sa druge strane, kada je u pitanju način suprostavljanja organizovanom kriminalu, građani ipak imaju zamerki na trenutno medijsko izveštavanje – grafikon 1. Čak 12% građana smatra da je to tema kojoj mediji uopšte ne posvećuju pažnju, a 44% je onih koji smatraju da količina medijskog praćenja ove teme nije dovoljna. Dakle, više od polovine građana Srbije (56%) smatra da je borba protiv kriminala u drugom planu srpskih medija.

Postavlja se pitanje, koji su to izvori informisanja na koje se danas oslanja prosečan građanin Srbije i u kojoj meri?

Grafikon 2.

Kako se informišu građani Srbije?

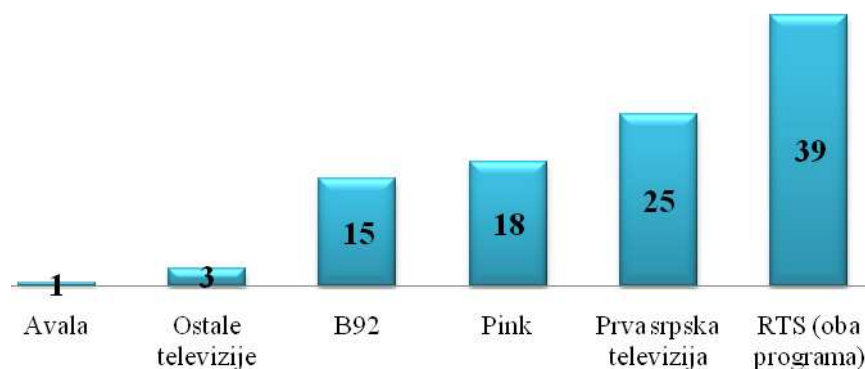

U 100% informacija koje prosečan građanin Srbije dobije na obradu u toku jednog dana, TV učestvuje sa 47%, slede prijatelji i poznanici sa 17%, novine i magazini sa 16% i (donekle iznanađujuće za zemlju u kojoj internet još uvek nije zaživeo u punoj meri) internet sa 14% ispitanika (grafikon 2). Najmanje informacija do naših ispitanika stiže putem radio talasa svega 6%. Očekivano, TV je još uvek najznačajniji i najpogodniji izvor informisanja za većinu građana samim tim jer je i najpristupačniji. Upravo iz tog razloga informacije koje se šalju putem TV-a imaju višestruku važnost i treba uzeti u obzir da dopiru do najvećeg broja građana.

Najgledanije TV stanice u Srbiji su državni RTS kanali koje prati čak 39% ispitanika (oba programa RTS-a!) – grafikon 3

Grafikon 3.

Gledanost nacionalnih TV stanica

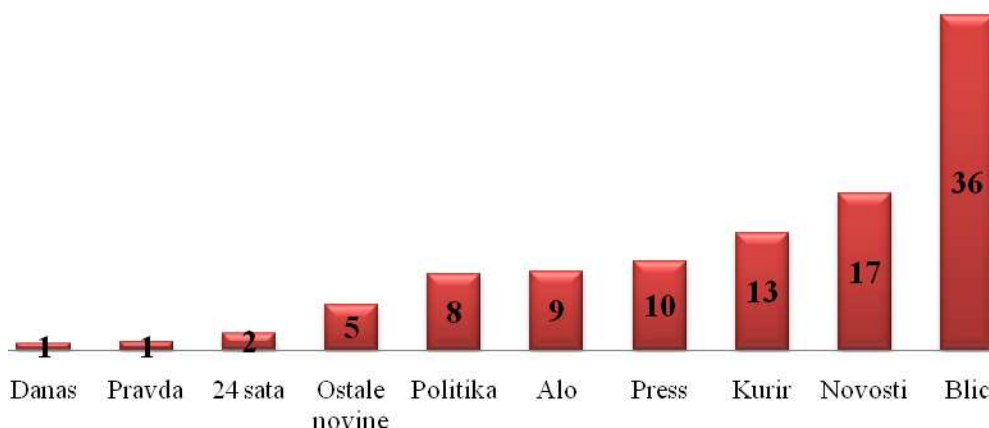

U poslednjih nekoliko istraživanja koja su za temu imala i rejtinge TV stanica, zabeležen je pad rejtinga TV Pink, koji se i ovoga puta nastavlja, pa je tako TV PINK

tek nešto gledaniji od TV B92, dok je primat među komercijalnim TV stanicama preuzela TV PRVA koju prati svaki četvrti građanin Srbije.

Grafikon 4.

Čitanost dnevnih novina

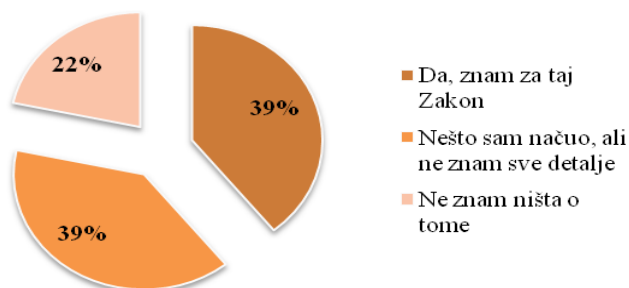
Kada su u pitanju dnevne novine, svaki treći građanin Srbije kaže da ih ne čita. Među onim ispitanicima koji se informišu iz dnevnih novina, dominira Blic sa 36% redovnih čitalaca. Ostale novine su znatno manje čitane, te tako Novosti čita 17% ispitanika, Kurir 13%, Press 10% dok ostale novine čita manje od 10% ispitanika.

Dakle, među izvorima informisanja koji dominiraju kod građana Srbije, jasno se izdvajaju dva medija: RTS (I i II) sa 39% ispitanika i BLIC sa 36% ispitanika.

Prepoznatljivost Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom

Za nešto više od petine ispitanika možemo reći da nisu čuli nikakvu informaciju o procesu donošenja i usvajanja ovog Zakona. Imajući u vidu neke druge procese, a posebno informisanost o konkretnim zakonskim rešenjima, možemo reći da se u ovom slučaju, radi o izuzetno visokom procentu onih koji su nam rekli da imaju neku predstavu o tome šta ih konkretno pitamo. Takvih je skoro četiri petine (tačnije 78%), a oni se dele na polovinu onih koji kažu da su nešto načuli o ovom Zakonu, kao i polovinu onih koji kažu da zaista znaju za ovaj Zakon.

Grafikon 5. Prepoznatljivost Zakona

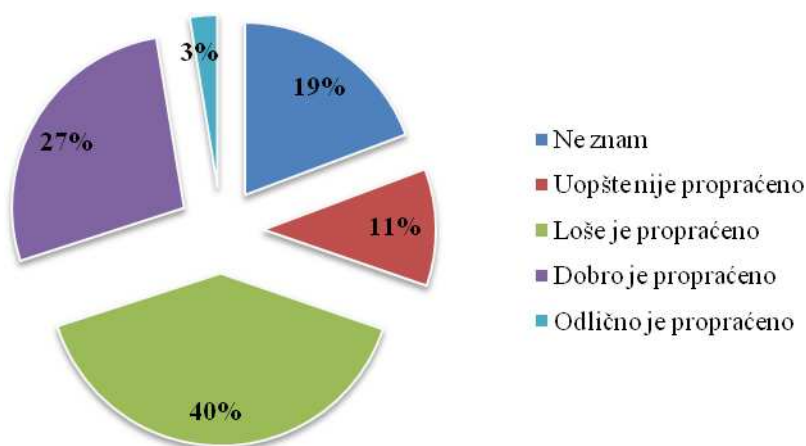
Kada je u pitanju ovakva društvena pojava, očekivano je da prema pojedinim demografskim obeležjima ispitanika postoje značajne razlike u prepoznavanju ovog Zakona. Najuočljivije su razlike koje se tiču nivoa obrazovanja ispitanika, a u direktnoj korelaciji sa obrazovanjem i visina primanja ispitanika je nešto što ukazuje na razlike u prepoznatljivosti ovog Zakona. Najobrazovaniji deo populacije kaže da ima više znanja o ovom problem, dok su manje obrazovani pokazali veći nivo neobaveštenosti o ovom zakonu. Kod studenata i đaka je veliki procenat onih koji ne znaju ništa o ovom zakonu, jer se radi o životnom dobu u kome su ispitanici manje upućeni na politička i društvena dešavanja.

Tabela 1. Poznavanje zakona i nivo obrazovanja ispitanika

	Da, znam za taj Zakon	Nešto sam naučio, ali ne znam sve detalje	Ne znam ništa o tome
Bez škole/osnovna škola	20%	42%	38%
Škola za radnička zanimanja (II, III)	28%	52%	20%
Srednja škola (IV stepen)	39%	42%	19%
Viša škola (VI stepen)	49%	36%	15%
Visoka škola (VII stepen)	68%	22%	11%
Učenik/ Student	45%	23%	32%
Prosek	39%	39%	22%

Kada je u pitanju izveštavanje medija o procesu donošenja ovog Zakona, možemo reći da je među ispitanicima prevagnulo nezadovoljstvo načinom i obimom medijskog izveštavanja. Naime, 30% ispitanika je reklo da je process donošenja ovog zakona bio medijski dobro praćen (zbir 27% onih koji su rekli da je zakon dobro praćen i 3% onih koji su rekli da je zakon odlično praćen). Nezadovoljstvo je nadpolovično, jer u zbir onih koji su rekli da je loše praćen (40%) i onih koji su rekli da uopšte nije praćen (11%) čini 51% od ukupnog broja ispitanika.

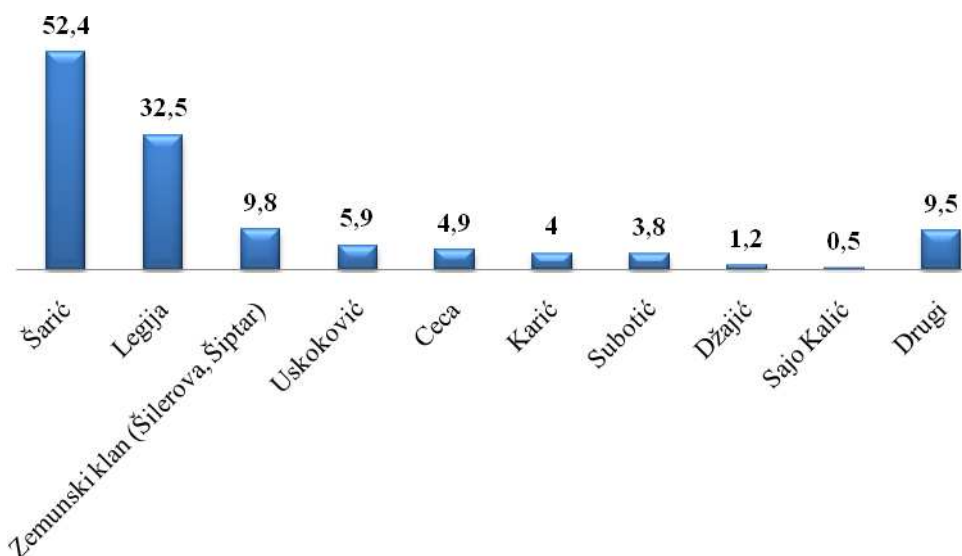
Grafikon 6. Ocena medijske praćenosti donošenja ovog Zakona

Prepoznatljivost primene Zakona – konkretni slučajevi oduzimanja imovine stečene krivičnim delom

Iako nam je 22% ispitanika reklo da nema dodirnih tačaka sa donošenjem ovog Zakona, znatno je pouzdaniji podatak kada se od njih traži da navedu konkretnu pojavu/slučaj na koji se Zakon odnosi. U tom smislu, u skladu sa očekivanjima je bilo da značajno opadne broj onih koji zaista znaju nešto o samom Zakonu i njegovoj primeni. Međutim, procenat onih koji su upoznati sa primenom Zakona i koji navode konkretne primer slučajeve na koje je sam Zakon primenjen je veoma visok i iznosi dve trećine ispitanika. Ovaj procenat od dve trećine ispitanika koji se izdvajaju sa kakvim – takvim poznavanjem primene dotičnog Zakona ukazuje na to da ovaj Zakon izazvao neuobičajeno veliku pažnju među građanima Srbije.

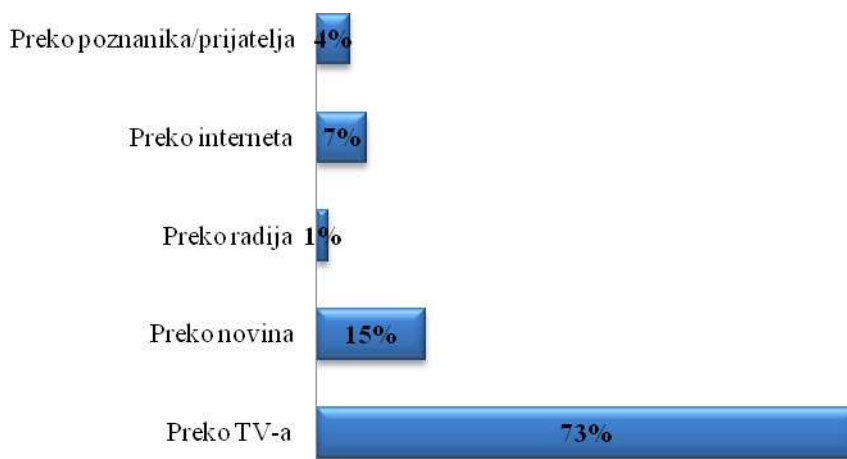
Grafikon 7. Konkretni slučajevi oduzimanja imovine stečeni kriminalom

Ispitanici su imali mogućnost da navedu tri slučaja sa kojima su se upoznati. Stoga je zbir odgovora veći od 100%, ali i znatno manji od 195%, koliko je mogao biti da su svi ispitanici dali po tri odgovora (65% puta tri odgovora). Zbir je 125% jer su neki ispitanici kao odgovor imali sva tri konkretna slučaja, neki po dva, a neki samo jedan. Bez obzira da li su ispitanici navodili konkretne slučajeve pod rednim brojem jedan, dva ili tri, mi ih jednako vrednujemo jer se ovde nije vodilo računa o njihovom rangiranju već o prostoj prepoznatljivosti u javnosti.

Kao najznačajniji slučajevi izdvajaju se oni u vezi sa Šarićem i Legijom, a pored njih određenu prepoznatljivost imaju i slučajevi Zemunskog klana, Uskokovića, Cece, Karića i Subotića.

Grafikon 8. Putevi komunikacije kao putevi saznanja o slučajevima oduzimanja imovine

Iz odeljka o načinu na koji se informišu građani Srbije mogli smo izvesti zaključak da se tu radi o prevashodno klasičnim medijima – televiziji i dnevnim novinama. Snaga klasičnih medija, pre svega televizije dolazi do izražaja i kod upoznavanja šire javnosti sa slučajevima oduzimanja

imovine stečene krivičnim delom. Čak 73% ispitanika je za slučajeve pobrojane u grafikonu 3 saznalo na televiziji, a svega 15% ispitanika je o njima obavешteno putem štampe. Ostali mediji su imali zanemarljivu ulogu u obavешtavanju javnosti o primeni ovog Zakona.

Na pitanje o tome da li je do sada trebalo da se još neki slučajevi procesuiraju, dobili smo vrlo interesantne odgovore. Naime, dve trećine ispitanika ne zna da li ima takvih slučajeva, dok je onih koji smatraju da u Srbiji više nikom ne treba da bude oduzeta imovina svega 3%. Preostalih 31% tvrdi da u primeni Zakona postoje određeni propusti, ali je među njima samo polovina bila u stanju da identifikuje koji su to slučajevi koji nedostaju. Na tom spisku prednjači ocena ispitanika da je kažnjavanje oduzimanjem imovine trebalo primeniti u slučaju Svetlane Ražnatović (29%) i Miroslava Miškovića (10%), dok su ostali potencijalni slučajevi zreli za oduzimanje nepravedno stečene imovine pomenuti tek po nekoliko puta.

Percepcija dostignuća Zakona

Stav građana o tome šta su dometi ovog Zakona ispitivali smo kroz dva niza varijabli. Prvim pristupom smo definisali niz tvrdnji, sa kojima su ispitanici mogli da se slože ili ne, dok smo drugim delom želeli da vidimo da li postoji razlika između onog šta građani žele da se desi u primeni ovog Zakona i onog šta oni misle da će se zaista i desiti.

Tabela 2. Stavovi prema projektovanim efektima zakona

	Ne slaže se	Ne znam /nemam stav	Slaže se
Konačno je donet konkretan Zakon koji će doprineti borbi protiv kriminala	26%	29%	45%
Ovim Zakonom će se kazniti svi oni koji su se bogatili na tuđoj mucu	40%	22%	38%
Imovina koja bude oduzeta će značajno popuniti republički budžet	31%	30%	39%
Ovaj Zakon predstavlja još jedno mrtvo slovo na papiru	23%	30%	48%
Niko neće kažnjavati političare i tajkune, njihova imovina je sigurna	12%	25%	63%
Pitanje je gde će završiti novac od oduzete imovine, ali sigurno neće u budžetu	18%	33%	49%

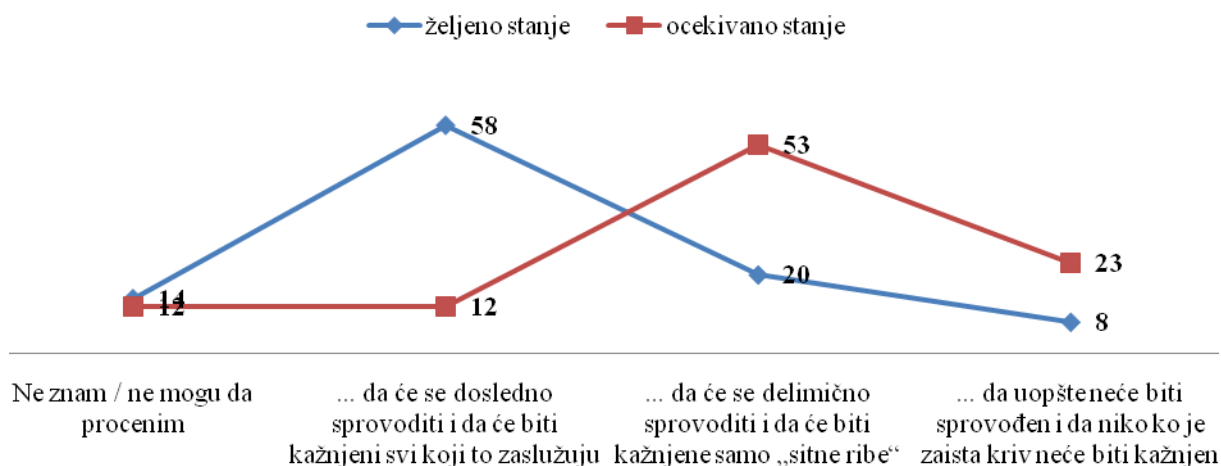
Skepsa koja vlada prema odlukama srpske političke elite vidljiva je i u slučaju donošenja ovog zakona. Možda je dosadašnje iskustvo građana sa različitim zakonskim rešenjima donetim i potenciranim od strane trenutnih političkih odlučilaca dovelo do toga da ne postoji poverenje u prirodu i primenu ovog Zakona.

Samo je kod prve tvrdnje iz tabele 2 značajno veće očekivanje građana nego što je njihov pesimizam, pa se sa rečenicom da će ovaj zakon doprineti borbi protiv kriminala slaže 45%, a ne slaže 26% ispitanika. Da će novac koji se bude oduzeo ovim zakonom od kriminalaca značajno popuniti republički budžet misli 39%, dok je neznatno manji broj onih koji misle da se to neće desiti (31%). U slučaju tvrdnje da će biti kažnjeni svi oni koji su se obogatili na tuđoj mucu, imamo podelu ispitanika, pa tako po dve petine misli da se će se to desiti, odnosno da se to neće desiti.

Tri poslednje tvrdnje potvrđuju skepsu prema ovom zakonu koju osećaju građani Srbije. U sve tri tvrdnje postoji polovična ili nadpolovična saglasnost sa negativnim tvrdnjama, što ukazuje na dominantno negativan stav ispitanika. Tako, 48% ispitanika veruje da je ovaj zakon mrtvo slovo na papiru, 49% misli da će oduzeti novac završiti negde drugde, a ne u budžetu, a čak 63% ispitanika misli da će političari i tajkuni biti imuni od eventualnih posledica ovog zakonskog rešenja i da će njihova imovina stečena krivičnim delom biti izuzeta od oduzimanja.

Drugi niz varijabli se odnosi na moguću razliku između očekivanja koja građani imaju od ovog zakona i projekcije šta će se zaista desiti. Najveći broj ispitanika želi da se ovaj zakon primenjuje u potpunosti (58%) i da niko ne bude izuzet od kazne. Međutim, tri četvrtine misli da se to neće dogoditi, odnosno 53% misli da će Pravda biti selektivna, dok još 23% ima crnje slutnje, da niko ko treba da bude zaista kažnjen neće biti predmet ovog zakona. Ova diskrepanca potvrđuje razliku između želja i očekivanja ispitanika i time samo potvrđuje skeptičnost koju građani ispoljavaju u primeni ovog zakona. Ne postoje veće razlike ni kada su u pitanju mnoge druge stvari koje smo istraživali na drugim poljima (korupcija u zdravstvu, javna preduzeća...)

Grafikon 9. Odnos željenog i očekivanog stanja u primeni zakona

Razlozi za donošenje Zakona o oduzimanju imovine stečene kriminalnim delom

Zakon o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom je prema mišljenju ispitanika donet kako bi se Srbija kroz približavanje evropskim zakonskim rešenjima približila Evropskoj uniji. Drugi veoma bitan razlog koji navode ispitanici jeste pokušaj vlasti i nadležnih institucija da prikažu kako žele da se obračunaju sa kriminalom, mada se stiče utisak da sami ispitanici ozbiljno sumnjaju da su vlasti trenutno zaista spremne na takav korak – tabela 3.

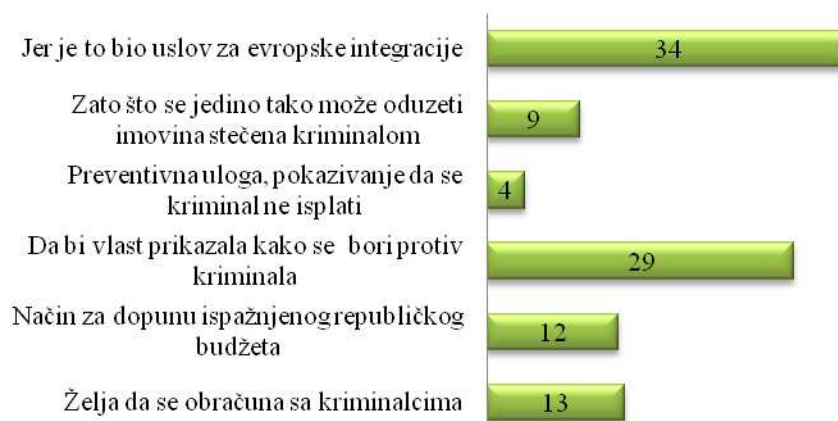
Tabela 3.

Donošenju Zakona o oduzimanju imovine stečene kriminalom su doprinele sledeće stvari...	ne zna, nema stav	nisu uticale	delimično su uticale	presudno su uticale
Želja da se obračuna sa kriminalcima	13	23	44	20
Način za dopunu ispažnjenog republičkog budžeta	13	15	40	32
Da bi vlast prikazala kako se bori protiv kriminala	10	9	31	50
Preventivna uloga, pokazivanje da se kriminal ne isplati	15	28	40	17
Zato što se jedino tako može oduzeti imovina stečena kriminalom	14	18	37	31
Jer je to bio uslov za evropske integracije	13	11	26	51

Dakle, ispitanici smatraju da su na samo donošenje Zakona, među ponuđenim razlozima, najmanje uticale iskrene pobude donosilaca Zakona da se kroz kvalitetno zakonsko rešenje obračunaju sa kriminalom u zemlji ili da se njim ojača preventivna uloga zakonskih rešenja u borbi protiv kriminala. Ipak, većina građana priznaje da u donošenju ovakvog zakonskog rešenja postoji određena želja za smanjenjem broja kriminalnih dela i adekvatnim sankcionisanjem onih koji su već počinili određeno krivično delo. Ono što građani sumnjaju jeste da je ta želja značajno manja od želje da se, na primer, popuni republički budžet.

Grafikon 10.

Najznačajniji razlog za donošenje Zakona

Ispitanicima je omogućeno da odaberu razlog koji je prema njihovom mišljenju bio ključni za donošenje ovog Zakona. Ovim je samo potvrđeno da ispitanici donošenje ovog Zakona vide kao želju vlasti da Srbiju približi Evropskoj uniji kroz usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom unije, a na unutrašnjem planu kao pokušaj da se građanima predoči njihova borba protiv kriminala. Svega 4% ispitanika smatra da se u pozadini donošenja ovog Zakona primarno želela podstaći preventivna uloga Zakona kojima bi se potencijalnim kriminalcima pokazala neisplativost krivičnog dela.

Dometi Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom

Ključni razlozi za donošenje Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom su istovremeno i nešto čijem će poboljšanju ovaj Zakon najviše doprineti – tabela 4.

Tabela 4.

<i>Koliko će Zakon doprineti sledećim stvarima?</i>	ne zna, nema stav	nisu uticale	delimično su uticale	presudno su uticale
Obračunu sa kriminalom	10	26	48	16
Dopuni ispražnjenog republičkog budžeta	10	20	49	21
Utisku da se vlast bori protiv kriminala	10	14	42	34
Preventivi – dokazivanju da se kriminalne isplati	14	32	38	16
Oduzimanju imovine stečene kriminalom u velikoj meri	11	27	40	22
Evropskim integracijama	12	18	39	31

Preko polovine ispitanika veruje da će donošenje ovog Zakona delimično ili potpuno doprineti borbi protiv kriminala, bilo kroz direktni obračun, bilo kroz preventivno

delovanje, dokazivanje da se kriminal ne isplati. Međutim, Zakon će najviše doprineti samo podsticanju utiska da se vlast bori protiv kriminala, sa čim se slaže 76% ispitanika, dok je 70% onih koji smatraju da će se ovim Zakonom dopuniti ispražnjeni republički budžet i napraviti korak napred ka evropskim integracijama.

Kada se ispitanicima ponudi da odaberu jednu od stvari navedenih u tabeli iznad čijem će napretku Zakon najviše doprineti, ponovo se izdvajaju utisak da se vlast bori sa kriminalom (30% ispitanika) i evropske integracije (28% ispitanika) – grafikon 11.

Na osnovu dosadašnjih nalaza, stiče se utisak da građani pozdravljaju donošenje ovog Zakona jer su svesni da do sada kriminalci nisu sankcionisani na adekvatan način, međutim istovremeno se građani pribojavaju selektivnosti u primeni samog Zakona kao i toga da je on donet isključivo da bi se zamaskirala neaktivnost vlasti u borbi protiv kriminala.

Grafikon 11

Čemu će Zakon najviše doprineti?

Potvrdu ovih zaključaka možemo pronaći i u nalazima koji slede – tabela 5.

Kada se pred građane postavi pitanje: Koji su to faktori koji utiču na sprovođenje ovog Zakona? većina ispitanika se odlučuje da prednost da onim negativnim, tj. onim koji sprečavaju punu primenu samog Zakona.

Zanimljivo je da, kada je ukoga institucija u sprovođenu ovog Zakona u pitanju, većina ispitanika gotovo istovetno vrednuje njihov uticaj na sprovođenje ovog Zakona (Svaki trćei građanin smatra da su rad sudstva, tužilaštva i MUP-a veoma bitni za sprovođenje Zakona).

Sa druge strane, kao dva ključna faktora čiji se uticaji posebno izdvajaju imamo vezu između kriminalaca i političara i snagu kriminalnih grupa u Srbiji.

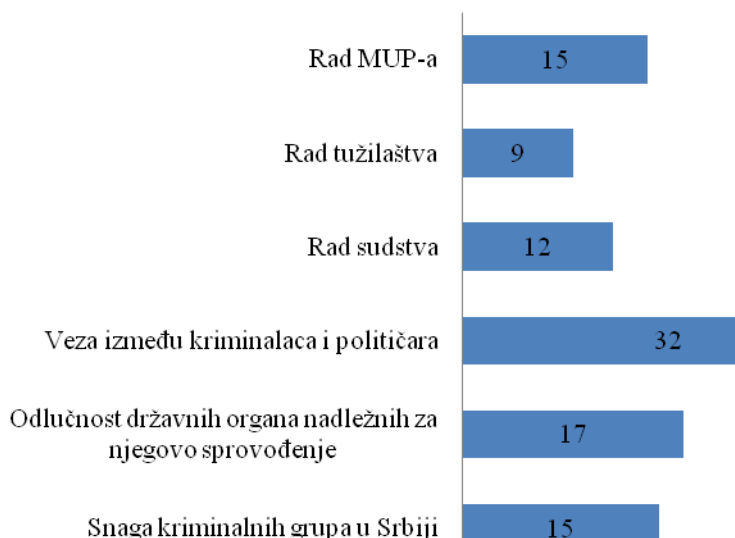
Tabela 5

<i>Šta utiče na sprovođenje ovog Zakona</i>	Veoma utiču	Uglavnom utiču	Ne znam/ ne mogu da ocenim	Uglavnom ne utiču	Uopšte ne utiču
Snaga kriminalnih grupa u Srbiji	41	24	24	9	2
Odlučnost državnih organa nadležnih za njegovo sprovođenje	29	28	24	13	6
Veza između kriminalaca i političara	47	22	21	7	3
Rad sudstva	33	27	24	11	5
Rad tužilaštva	33	27	25	10	5
Rad MUP-a	35	27	23	10	5

Ova dva faktora presudno utiču na budućnost ovog Zakona, jer dok god vlast nije u stanju da uveri građane u neselektivnost Zakona, njegovo sprovođenje će biti dovođeno u sumnju od strane šire javnosti.

Grafikon 12.

Faktori koji utiču na sprovođenje Zakona

Paralelno sa spregom kriminala i politike, građani apostrofiraju i odlučnost državnih organa koji su nadležni za sprovođenje ovog Zakona kao veoma bitan faktor koji može uticati na njegovu budućnost.

Tabela 6

<i>Institucije/sprovođenje Zakona</i>	Snaga kriminalnih grupa u Srbiji	Odlučnost državnih organa nadležnih za njegovo sprovođenje	Veza između kriminalaca i političara	Rad sudstva	Rad tužilaštva	Rad MUP-a
Ne znam/nemam stav	19%	18%	41%	5%	2%	15%
Ministarstvo pravde	17%	17%	39%	9%	5%	13%
Tužilaštvo	15%	15%	32%	8%	19%	11%
Ministarstvo unutrašnjih poslova	18%	13%	19%	12%	8%	30%
Sudovi	12%	22%	28%	22%	9%	7%
Neko drugi	17%	18%	35%	8%	2%	20%
Prosek	16%	17%	32%	12%	9%	14%

Na odlučnost kojih državnih organa građani računaju u sprovođenju ovog Zakona?

Odgovor na ovo pitanje dobijamo komparacijom pitanja koji državni organi treba da budu nadležni za sprovođenje ovog Zakona sa pitanjem šta je to što utiče na sprovođenje ovog Zakona.

Ovom komparacijom se jasno da primetiti da građani dosta očekuju od rada sudova i da kada kažu odlučnost državnih organa nadležnih za sprovođenje Zakona, misle pre svega na odlučnost samih sudova – tabela 6.

Već u narednom delu ćemo se pozabaviti trenutnim poverenjem u pravosudne institucije, ali treba voditi računa da iako građani trenutno nemaju poverenja u određene institucije, to ne znači da oni nisu svesni njihovih nadležnosti i njihovih potencijalnih mogućnosti u procesu sprovođenja ovog Zakona.

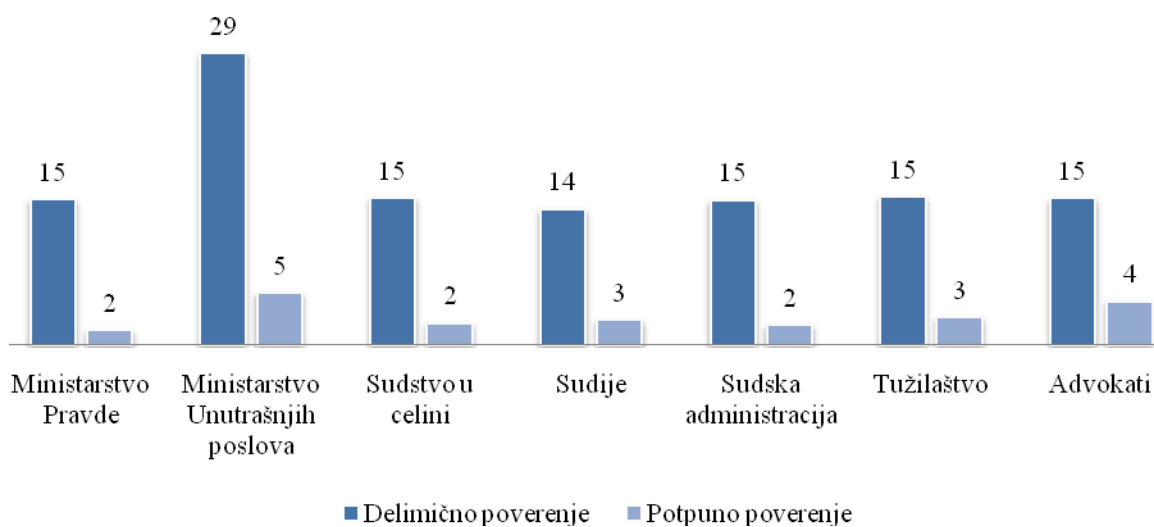
Poverenje u pravosudne institucije

U procesu primene ovog zakona neophodne su pravosudne institucije, a osnovana hipoteza je poverenje u njih stvara i osnovu za poverenje u primenu samog zakona. Na spisak institucija stavili smo sve one koje su u vezi sa primenom ovog zakona ili na neki način pripadaju pravosudnom sistemu.

Na grafikonu koji sledi ukazujemo samo na delimično ili potpuno poverenje koje građani imaju u navedene institucije. Za sve one koje pripadaju korpusu sudstva dobijamo vrlo sličan nivo poverenja koji iznosi zbirno manje od jedne petine. Donekle se izdvajaju oni koji imaju poverenja u advokate, ali razlog treba tražiti u činjenici da su ih angažovali za svoj novac.

Među institucijama čije je poverenje testirano, izdvaja se Ministarstvo unutrašnjih poslova, sa jednom trećinom onih koji mu veruju.

Grafikon 13. Poverenje u institucije

Ipak, nivo poverenja koji ispitanici imaju prema različitim institucijama nije u korelaciji sa tim koja od njih bi trebalo da ima ključno mesto u sprovođenju Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom. Kao najpozvanije institucija izdvaja se Ministarstvo pravde, potom dve petine ispitanika izdvaja tužilaštva i sudove, dok je 14% onih koji nalaze da je ovo posao za Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Grafikon 14. Institucija koja treba da sprovodi Zakon?

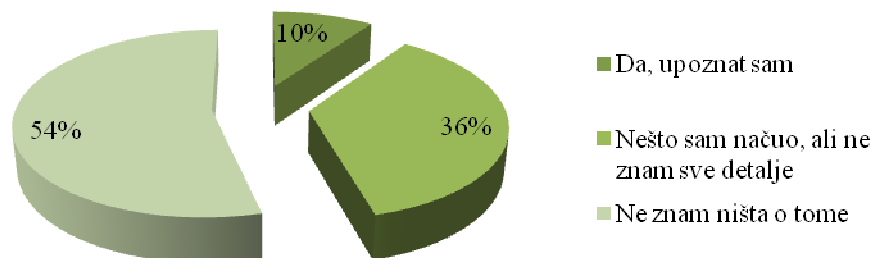

Percepcija Direkcije za upravljanje oduzetom imovinom

Pored prevosudnih institucija čiji je rad ocenjivan u prethodnom odeljku, pred sud javnosti smo stavili i Direkciju za upravljanje oduzetom imovinom – njenu prepoznatljivost, očekivanja od njenog rada i rada zaposlenih u ovoj instituciji.

Grafikon 15.

Prepoznatljivost direkcije za upravljanje oduzetom imovinom

Prepoznatljivost Direkcije je na nešto nižem nivou od prepoznatljivosti samog Zakona, što ne treba da čudi i da preterano zabrinjava jer je ova institucija i osnovana nešto kasnije. Takođe, rad Direkcije nije nešto na čemu se posebno potenciralo u javnosti, te stoga podatak da je svaki deseti građanin Srbije upoznat sa njenim radom, a da 36% zna za Direkciju bez nekog upuštanja u detalje njenog funkcionisanja, može biti zadovoljavajući – grafikon 15.

Dakle, polovina Srbije u ovom momentu nije upoznata sa postojanjem Direkcije, pa samim tim i nije u stanju da daje precizne odgovore na pitanja o njenim nadležnostima, kadrovima i potencijalnim dometima njenog rada te ćemo stoga u daljoj analizi, obratiti pažnju samo na odgovore onih ispitanika koji su izjavili da su upoznati sa postojanjem Direkcije.

Grafikon 16.

Poslovi u nadležnosti Direkcije

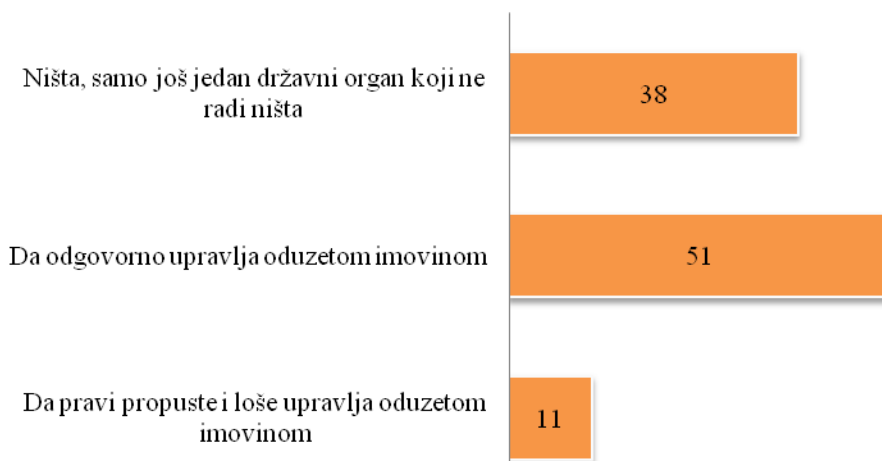
Kada se pred ispitanike postavi pitanje *Koji su poslovi u nadležnosti Direkcije za upravljanje oduzetom imovinom?* logično je da najveći broj odgovora upravo bude

upravljanje imovinom koja je oduzeta onima koji su optuženi za određeno krivično delo – 59%.

Međutim, kroz odgovore ispitanika se da zaključiti i da bi Direkcija mogla da u svoje nadležnosti uključi i neke druge poslove, poput istraživanja kriminalnih radnji pa čak i presuđivanja optuženima jer svaki peti ispitanik smatra da su navedeni poslovi upravo ono čime se Direkcija zaista i bavi – grafikon 16.

Grafikon 17.

Očekivanja od rada Direkcije

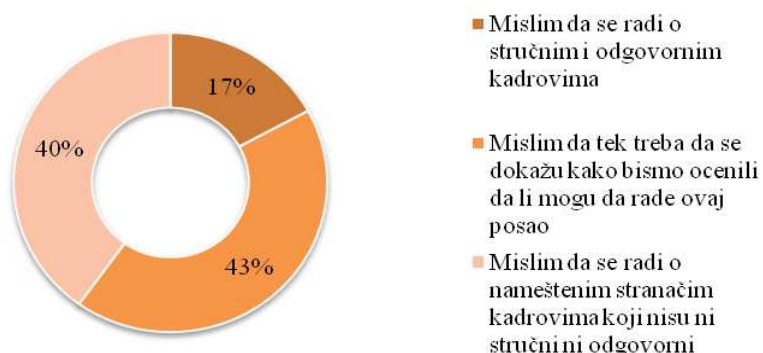
U ovom momentu je veoma teško napraviti realnu procenu rada pojedinih državnih institucija, jer je nezadovoljstvo građana trenutnim stanjem u zemlji izuzetno veliko što se dalje odražava na njihov odnos prema većini institucija formiranih od strane države. Iako je taj trend niskih ocena i veoma visokog stepena nepoverenja primetan u odnosu na većinu pravosudnih institucija, Direkcija je ipak pošteđena toga – grafikon 17.

Istina je da 49% ispitanika tvrdi da je to samo još jedan državni organ koji ne radi ništa i od koga se očekuje da pravi greške i loše upravlja oduzetom imovinom, ali je zanimljivo da 51% ispitanika ipak očekuje da Direkcije pokaže određenu dozu odgovornosti u svom radu.

Ovo je prvi znak da Direkcije ima šansi da se kroz kvalitetan rad i dobru kampanju, građanima nametne kao organ koji je u stanju da obavlja svoj posao na pravi način.

Grafikon 18.

Mišljenje o kadrovima Direkcije

Ono što takođe pogoduje daljem radu direkcije jeste to što njeni kadrovi nisu u startu osuđeni kao nesposobni i nekompetentni u obavljanju svog posla – grafikon 18.

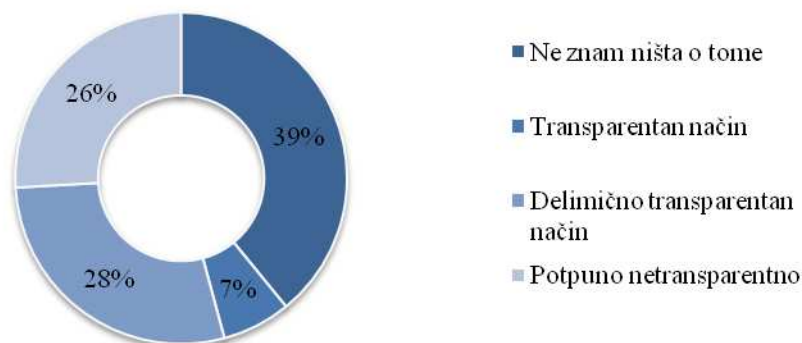
Naime, 40% ispitanika dovodi u sumnju njihovo postavljenje i povezuje ih sa stranačkim vezama, ali 60% još uvek nije spremno da se negativno izrazi o kadrovima direkcije. Skoro svaki peti ispitanik (17%) tvrdi da se tu ipak radi o stručnim i odgovornim kadrovima u čije postavljenje ne treba sumnjati.

Percepcija upravljanja oduzetom imovinom

Već smo istakli da dobar deo javnosti nije upoznat sa sprovođenjem Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom te stoga ne treba da nas čudi da 39% ispitanika ne zna ništa o aukcijama na kojima se prodaje oduzeta imovina – grafikon 19.

Grafikon 19.

Ocena aukcija na kojima se prodaje imovina stečena kriminalom

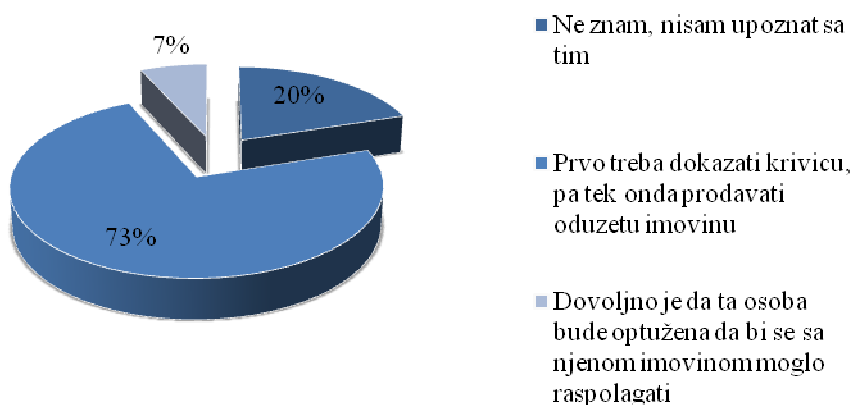

Veći problem za Direkciju i organizatore ovih aukcija leži u činjenici da svaki četvrti ispitanik smatra da su ove aukcije na neki način netransparentne i nameštene, tj. da nisu namenjene svim građanima podjednako.

Svega 7% ispitanika uopšte ne sumnja u transparentnost ovih aukcija, dok 28% ipak misli da u Srbiji ne može sve da bude potpuno u skladu sa Zakonom i dovode u pitanje regularnost prodaje oduzete imovine.

Grafikon 20.

Upravljanje oduzetom imovinom

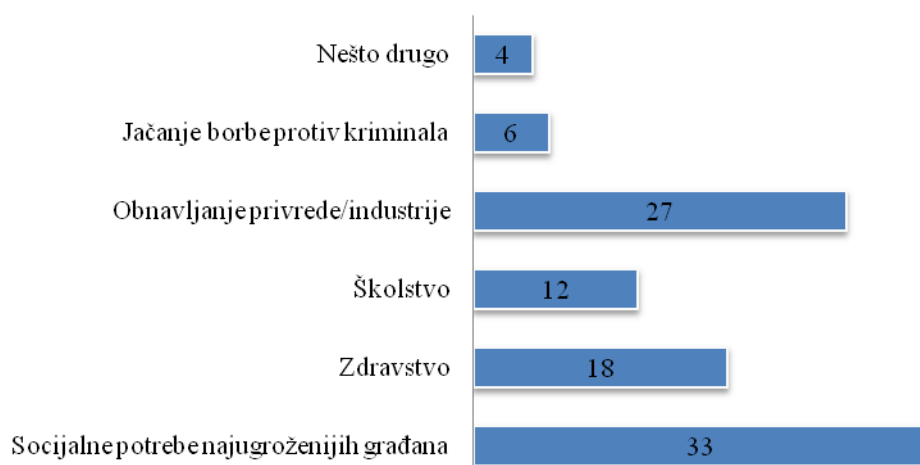

Na samom početku smo istakli da je jedna od ključni kontroverzi ovog Zakona mogućnost da se oduzeta imovina da na aukciju bez dokazivanje krivice njenog posednika. Pored toga što je izazvala mnogo nesuglasica u stručnoj javnosti, ova odredba nije prihvatljiva ni za većinu građana Srbije. Čak 73% ispitanika smatra da tužilaštvo prvo treba da dokaže nečiju krivicu, pa tak onda da raspoláže njegovom imovinom, dok samo 7% ispitanika tvrdi da je dovoljno nekoga optužiti da bi njegova imovina prešla pod kontrolu države.

Svaki peti ispitanik nije imao stav po ovom pitanju.

Grafikon 21.

Ulaganje sredstava dobijenih oduzimanjem imovine stečene kriminalom

U zemlji poput Srbije sa veoma visokom stopom nezaposlenosti, bilo je očekivano da građani sva dodatna sredstva koja se sliju u budžet usmere ka socijalnim potrebama (33% ispitanika) i obnavljanju privrede, odnosno otvaranju novih radnih mesta u privredi i industriji (27% ispitanika). Na listi prioriteta, kao i uvek, nalaze se još i zdravstvo i školstvo, dok su ostale oblasti ipak nešto manje zastupljene.

Posebno je interesantno da svega 6% ispitanika smatra da novac dobijen borbom protiv kriminala treba uložiti u nastavak obračuna sa njim.

Zaključak

- Zakon o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom je izazvao mnogobrojne polemike u stručnoj javnosti koje su se u nešto manjoj meri prenele i na opštu javnost.
- Činjenica je da je prosečan/na Srbin/Srpkinja, čiji je osnovni izvor informacija televizija, u određenoj meri upoznat sa postojanjem ovog Zakona. On smatra da je dobro što je Zakon donet, ali nije u potpunosti siguran u dobre namere onih koji su ga doneli.
- Naime, većina ispitanika je davno prestala da veruje novim zakonskim rešenjima, smatrajući da većina njih (p)ostane mrtvo slovo na papiru. Iako se građani slažu da je ovo jedini način da se kriminalci zaista kazne i da se udare temelji prevencije krivičnih dela, oni su ipak skloniji da veruju da je sve ovo pokušaj Vlasti da se dodvori Evropskoj uniji na spoljnom planu i da zamaže oči narodu u zemlji.

- Niko od građana nije siguran da će se imovina oduzimati onima kojima je zaista treba oduzeti – tajkunima povezanim sa političarima i kriminalcima koji uživaju podršku nekoga iz vrha vlasti.
- Ipak, kada se građanima postavi pitanje o tome ko su ti kojima treba oduzeti imovinu, njihovo navodnje imena se svodi tek na dva zvučna – Svetlanu Ražnatović i Miroslava Miškovića (koji je postao opšti krivac za sve probleme Srbije, pa ne treba da nas čudi i njegovo mesto na ovoj listi).
- Neobaveštenost građana je pokazatelj da treba na pravi način promovisati ovaj Zakon pred građanima Srbije jer će njegova podrška u javnosti u velikoj meri zavistiti od njegove efikasnosti.
- Istovremeno, danas nije popularno pitati građane o stepenu poverenja koje gaje prema određenim inastitucijama. Previše ljudi koji žive u nemaštini više ne razlikuje jednu instituciju od druge već ih sve zbirno vidi kao VLAST, i prema njima ne gaji ni trunku poverenja, Pored toga, Direkcija za oduzimanje imovine stečene krivičnim delom, još uvek nije inkriminisana u javnosti i postoji mogućnost da se svojim radom nametne kao institucija vredna poverenja građana.
- Koliko god da su aukcije na kojima je prodavana oduzeta imovina bile transparentne, neophodno je da budu transparentnije i uočljivije u medijima (posebno na televiziji i u novinama). Dodatna doza transparentnosti je neophodna radi jačanja poverenja u Direkciju i podsticanja građana da veruju u efiksantost samog Zakona.
- Iako građani smatraju da je ovakav Zakon u načelu dobar, ipak nisu spremni da aminuju oduzimanje imovine optuženom koji je još uvek pod istragom i čija krivica još nije dokazana.